

Manuskriptet til dette foredrag er kopieret fra den udgave, som ligger i Svend Schack von Fyren Kielers privatarkiv i Rigsarkivet.

2 OKT 1981

SOVJETUNIONEN SOM GLOBAL SØMAGT

1. Indledning.

1. Blank

Tak for introduktionen.

Glad for at kunne tale om "USSR som global sømagt"!

Udgangspunkt i den 27 SEP 1980. BHM.

3 ekkoer. Identificeret: KIROV og to KRIVAK udpasserer. Ny slagkrydser. Markerer en helt ny udvikling i materiel. Der igen vokser ud af Østersøen.

2. KIROV
(VIII-10B)

Året efter kulminerede øvelse "Vest 81" i perioden 9-12 SEP 81. Blandt de første tegn: KIEV indpasserer. En lille snes skibe fra de andre flåder. I alt over 100 skibe. Fly, helos i ASW og Amfibie - og helos HIND og T-72 KVG fra mindst 8 DIV. Alt for at afprøve en ny taktisk concept for globale landgangsoperationer.

3. KIEV
(FAK).

De to eksempler om udviklingen af materiel og taktik viser Østersøens centrale betydning for USSR som sømagt. Og dermed Danmark. USSR fokus på SW-Asien - og ingen, selv ikke USSR fokuserer på mere end et sted ad gangen, men USSR har ikke ændret indstilling i vort område med ønsket om max. kontrol med bl.a. fredens hav -hvorfra USSR aspiration som sømagt vokser.

Østersøen
(kort)
(VI-4)

Hvad enten vi kan lide det eller ej, må vi gøre os klart, at Danmark spiller en vigtig rolle for USSR i takt med landets udvikling som sømagt.

.....

5. Peter den
Store
(HG)

Peter den Store. Tushima. Cuba. Det er i disse dage netop tyve år siden. Den seneste målbevidste udvikling blev besluttet. Konturerne af "USSR som global sømagt" er derfor ved at være aftegnet. Det falder naturligt at se herpå i tre afsnit.

6. Verdenskort
(DI-106)

Disposition: 1. Generelle bagved liggende tendenser.
2. Fremskudt deployering.
(Krigsopgaver).
3. Instrument for udenrigspolitikken (Fredsg.).

Begrænset til Flåden. Ikke handelsflåden, ikke fiskeflåden og ikke forskningsflåden.

2. Generelle tendenser.

At se USSR som sømagt er ikke nyt, men en række indenrigspol. & udenrigspol. faktorer favoriserer for øjeblikket en sådan udvikling. Nogle af disse faktorer vil jeg fremdrage - (andre kan vi evt. tage op bagefter).
(USSR - Kina, luftbårne styrker).

I de sidste 200 år: verdens nr. 3 eller 4 som flådemagt, men meget varierende effektivitet.
3 gange mellem 1768 og 1827: SOVMED SQUAD. Som DK.

Skibe fra Østersøen.

I de sidste 100 år: 1880, 1910, 1928, 1945 og 1961: ^{Sigaus}
Beslutning om opbygning af en stærk flåde.
Tidligere beslutninger delvist gennemført, men
det gjorde ikke USSR til en sømagt. Idag er
mulighederne der p.g.a. indenrigspol. & uden-
rigspol. faktorer.

For det første, idag er USSR en supermagt. Den ene
af to -og bevarelsen af supermagt-status. For-
holdet til USA. Pariteten på atomvåben, SALT
etc. Men kun mil.supermagt - ikke økonomisk,
(kun eksport af råvarer som andre u-lande,
konstante problemer med landbruget, ude af
stand til at klare sig uden teknologisk hjælp
fra Vesten) - og stadigt svigtende ideologisk
tiltrækning (mistillid i den 3. verden, euro-
kommunismen og opbruddet i Østeuropa - samt
Kina).

Det er den militære dimension, der giver status og
prestige som supermagt. Og det er med denne
USSR assimilerer sig til det internationale
system. Blandt de bedste midler hertil er
sømagt, der i krig og i fred kan øve indfly-
delse også på den anden side oceanerne.

For det andet: Atomvåben, paritet til afløsning af
US militære overlegenhed i 50'erne, som
betragtedes med misundelse.

Det har ført til den helt essentielle fælles
interesse: at undgå at overskride den nukleare
tærskel. Faren for escalation ved en direkte

.....

konfrontation. Undgå det. Det har ført til den fredelige sameksistens. Men linkage-problemet sætter fokus på den 3. verden.

Det forstærkes af USA tilbageholdenhed under og efter Vietnam. Af de vestlige landes vanskeligheder under koloniernes overgang til selvstændighed. Og af den generelle spredning af magt og indflydelse (OPEC).

Allerede på den 23. partikongres i 1966 kundgjorde Bresjnev en ny doktrin for USSR deltagelse i lokale krige - specielt i den 3. verden, hvor supermagtskonfrontation over vitale nationale interesser antoges at være mindst. I anden udgave (1963) af Sokolovskis værk om militær strategi: ideologisk og politisk støtte samt våbenleverancer til lokale krige. I tredje (1968) tilføjes imidlertid: direkte militær støtte. Og omtalen af flådernes rolle udvides stærkt.

Fra midten af 50'erne til midten af 60'erne udvikledes de mere varierede atomstrategier. Hos os "den massive - gengældelse" til "fleksibel imødegåelse". Krigsførelse uden atomvåben blev igen en mulighed. Flådestyrker, der i både øst og vest (UK) i 50'erne syntes værdiløse fik fornyet betydning. De kan bruges med mindre risiko for escalation, og med mindre risiko for at bringe en atomkrig på territoriet. Netop det der er fælles supermagtsinteresse i at undgå.

For det tredje er USSR ikke blot alene i en usikker fjendtlig verden. USSR er omgivet af mindre venligt stemte lande. USSR er lukket inde: Fra Japan, over Kina, Mellempøsten og Europa til det isfyldte arktiske ocean er USSR lukket inde.

Kennan, Mr. X.: Inddæmningen. Ikke ny. Det er den grundlæggende geopolitiske tankegang. UK pres på Østersøen (1807), på Sortehavet (1807 og Krimkrigen) og aktualiseret igen i Afghanistan som for 100 år siden. Efter årtier med en relativ stabil situation på Centralfronten har invasionen i Afghanistan for alvor igen rejst spørgsmålet om USSR hensigter. Som George Kennan sagde i København i JUN 1980: "Afghanistan er næppe et led i en større plan - en master-plan". Det var en situationsudnyttelse. USSR gik uden for det erkendte russisk-dominerede område. Hidtil har flåden alene været brugt hertil. Det er dem forstærkede tvivl om USSR motiver og hensigter, der har fået den amerikanske regering til at udtrykke det som Casper Weinburger: "USSR har åbnet en helt ny front mod os med den oceangående flåde".

Fuld tekst fra her!

7. Gorshkov
(FAK)

Det er faktorer som disse, der har fremmet udviklingen og anvendelsen af den sovjetiske flåde. Og dertil kommer så, at een mand - admiral Gorshkov siden 1956 målbevidst og med stor dygtighed har styret denne udvikling. Han har været den rigtige mand på det rigtige tidspunkt. Og han har i den person-orienterede vestlige presse opnået at få publiceret - og

til tider få overdimensioneret - betydningen af denne udvikling. Det er noget af et paradoks, at Krushchev netop afskedigede hans forgænger, admiral Kuznetzov, fordi han i midten af 50'erne var talsmand for en oceangående flåde. Krushchev ville lægge vægten på flystyrker og rakettropper, men Gorshkov kom til at styre en helt anden udvikling - nemlig som han selv siger det: "Opbygningen af den sovjetiske oceangående flåde, der kan placeres på samme niveau som de vigtigste begivenheder, der i vore dage har haft afgørende indflydelse på verdenspolitikken: nemlig konstruktionen af atomvåben og interkontinentale raketter".

3. Den fremskudte deployering.

Udviklingen er først og fremmest karakteriseret ved den fremskudte deployering. Russerne er stået til søs.

8. Skibe og tonnage
(DI-170)

Vi taler ofte om opbygningen af den sovjetiske flåde. Det er imidlertid kun delvist korrekt. Det nye er ikke så meget antallet. I 1957: godt 700 oceangående ubåde (470) og overfladeenheder. Antallet har ikke ændret sig stort. Det er faktisk faldet (600). Ændringerne er først og fremmest i enhedernes størrelse (tonnagen er forøget med 50%), deres kvalitet og deployering - samt ikke mindst den deraf følgende effektivitet i en flåde, der opererer på oceanerne.

9. Verdenskort
(VI-77)

Det har været en udvikling, der ikke har været et spejlbillede af den vestlige, men snarere har den haft karakter af at være en reaktion på de

traditionelle sømagters - og her naturligvis først og fremmest på de amerikanske initiativer.

Etableringen og udnyttelsen af søherredømme har været den traditionelle opgave, de vestlige maritime stormagter har formuleret for deres flåder. Det var det også i den anden verdenskrig, som sluttede med at USA havde etableret et ubestridt globalt søherredømme.

I de første efterkrigsår kunne ingen anden nation alvorligt true USA's muligheder for som ægte maritim stormagt at gøre sin militære indflydelse gældende på den anden side af oceanerne. Som midlet hertil havde hangarskibet afløst slagskibet som det afgørende skib.

10. Hangarskib
(VI-95)

Samtidig havde den anden verdenskrigs kampe i Stillehavet bevis på betydningen af hangarskibets evne til over lange afstande at indsætte luftbårne våben mod mål på land. Projektion af sømagt på land, der tidligere havde været indskrænket til landgangsoperationer og beskydning af mål på kysten, havde fået en ny dimension. Gennem erfaringerne fra krigen mod Japan med kampene fra ø til ø i Stillehavet udvikledes anvendelsen af marineinfanteri og hangarskibsbaseerede fly til at blive en så knæsat opgave for den amerikanske flåde, at den har bestået stort set uændret siden. Det har da også netop været i denne opgave, at den amerikanske flåde har været anvendt i såvel Korea som Vietnam.

11. Vesteuropa.

(VI-43)

Medens de vestlige stormagters flåder i den anden verdenskrig demonstrerede deres værdi til løsningen af opgaverne: tilkæmpelsen af søherredømmet og indsættelsen af militære magtmidler på den anden side af oceanerne, var den højeste og ofte i Sovjetunionen gentagne karakteristik af den russiske flåde, at den var den røde hærs trofaste hjælper. Denne opgave blev løst først og fremmest ved at russiske søfolk kæmpede som infanteri under hærens ledelse, og desuden ved at flåden i begrænsede kystafsnit ydede hæren støtte. Den russiske flåde opererede derimod ikke på oceanerne. Beskyttelsen af konvojerne med krigsmateriel til Murmansk blev alene foretaget af de vestlige sømagter. Og selv om Sovjetunionen ved krigens udbrud havde flere undervandsbåde end Tyskland, tåler de opnåede resultater ingen sammenligning med de nazistiske ubådes.

Til gengæld tog Sovjetunionen ved lære af de resultater admiral Dönitz' ubåde opnåede, og efterkrigstidens sovjetiske flådeopbygning har været centreret om skabelsen af et ubådsvåben med den opgave at nægte den potentielle modstander brugen af havet - med andre ord: at bestride vestmagternes søherredømme. Sideløbende med ubådsprogrammet er der med varierende intensitet søgt skabt en balanceret flåde bestående af også overfladeenheder og landbaserede fly til indsættelse mod de vestlige hangarskibe. En høj sovjetisk prioritering af udviklingen af missiler, der delvis var en følgevirkning af indsatsen for at få

12. SS.

(FAK)

.....

midler til direkte at ramme mål på den anden side af Atlanten, har givet ubåde, overfladefartøjer og fly langtrækkende og effektive våbensystemer mod skibe, der fra oceanerne kan true Sovjetunionen.

13. N.Y.-Moskva.

(VI - 50)

I slutningen af 50'erne havde amerikanske hangarskibs-baserede fly opnået en rækning, der gjorde det muligt at angribe Sovjetunionen fra den sydlige del af Norskehavet og den østlige del af Middelhavet.

Samtidig introducerede USA de atomdrevne undervandsbåde med ballistiske missiler som den nærmest usårlige ryggrad i den strategiske afskrækkelse. Også Polaris-ubådene opererede ind i det østlige Middelhav fra basen i Rota i Spanien og op i den sydlige del af Norskehavet fra USA og Holy Loch i Skotland. Sovjetunionens behov for at udstrække sit forsvar til netop disse områder forøgedes derfor stærkt. Og dertil kom at den måske vanskeligste af alle opgaver: antiubådskrigsførelse dengang var uudviklet i Sovjet, der havde satset på ubåde; men ikke lagt vægt på at bekæmpe ubåde. Det krævede - og kræver - for blot at opnå en rimelig effektivitet en koordineret indsats af fly, overfladeenheder og ubåde. (~~Der er endvidere formentlig programmer med henblik på at muliggøre nukleare missilabgreb på værdifulde mål - udpeget ved hjælp af satellitter~~).

14. ASW.

(FAK)

Truslen fra Polaris-ubådene og de efterfølgende forbedrede klasser har medført, at Sovjetunionen så sig nødsaget til at udvikle en

antiubåds kapacitet. De senest byggede ^{sovjetiske} ~~russiske~~ overfladeenheder har således primært været antiubådsenheder. Det gælder såvel destroyere som helikopterhangarskibe og senest også de første sovjetiske hangarskibe af KIEV-klassen, hvorfra der endvidere, omend i stærkt begrænset omfang, kan opereres taktiske VSTOL-fly. Altså fly, der kan starte og lande lodret.

15. MINSK.

(FAK)

Beslutningen om en sådan ny fremskudt koncept blev formentlig efter lange diskussioner taget i slutningen af 1961 som svar på Kennedys stærke acceleration af Polaris-programmet.

Man må her huske, at i den sovjetiske militære doktrin er den nukleare afskrækkelse ikke skarpt adskilt fra den generelle forsvarskoncept. Forsvaret af Sovjetunionen afhænger af evnen til at forhindre eller i hvert fald absorbere ethvert angreb for derefter at være i stand til at fortsætte og vinde krigen.

Derfor udvikledes den maritime koncept om en indre forsvarszone med søherredømmet og en ydre zone, hvor vestmagternes søherredømme kunne bestrides. Og behovet for at udvide den indre zone er vokset i takt med den teknologiske udvikling, hvor missilrækningen er blevet forøget.

Med A-2 Polaris-missilerne med 1.500 sømils rækning måtte den indre zone dække en del af Norskehavet og det østlige Middelhav. Med A-3 Polaris-missilet med 2.500 sømils rækning

dækkede den indre zone - regnet fra Moskva - frem til en linie mellem Grønland og de Kanariske Øer, hele Middelhavet og den nordlige del af Det indiske Ocean.

Det var i takt med disse udvidelser at USSR deployerede først mindre velegnede enheder til Middelhavet i 1964 og fra 1967 begyndte Hydrografiske undersøgelser i Det indiske Ocean. Det var til disse opgaver USSR udviklede anti-ubådsenheder. Og det var til støtte for disse enheder, at der etableredes baseområder på Cuba, i Guinea, i Somalia og ikke mindst i Egypten.

I 1971 var den fremskudte deployering etableret. Den måles normalt i skibsdage (et skib i en dag). Og kurven over antallet af deployerede enheder flader ud. Alene i Middelhavet og Det indiske Ocean steg antal skibsdage til 25.000. Hertil kommer Atlanten, Caribien og Stillehavet. I alt 12 gange er antallet af skibsdage steget fra 4.000 i 1964 til 48.000 i 1971. Altså på 7 år.

17. Skibsdage.
(FAK)

18. Verdenskort.
(DI-106)

Fler
Mange gange under denne udvikling har den amerikanske teknologiske udvikling overhalet beslutninger om byggeprogrammer i USSR. Vi ser programmer, der bliver ændret og vi ser skibsklasser, der igen bliver opgivet. Og endelig står det med Poseidon-missilet med 4.000 sømils rækkevidde klart, at den indre forsvarszone ikke længere fortsat kan udvides. Det er ikke troværdigt; men da er den fremskudte deployering etableret - og den giver så mange

andre fordele, at koncepten om den fremskudte deployering fastholdes i princippet.

Den væsentligste årsag hertil er den sideløbende udvikling af de sovjetiske missilbevæbnede atomubåde.

Da USA introducerede den atomdrevne undervandsbåd med de ballistiske Polaris-missiler som ryggraden i den strategiske afskrækkelse, fik de sovjetiske fortalere for ubåde igen vind i sejlene, og Sovjetunionen kanaliserede en stor indsats til opgaven: strategisk afskrækkelse med ballistiske missiler i ubåde. I admiral Gorsjkovs bog "Statens sømagt" kaldes det kampen mod kysten, og det betegnes som flådens primære opgave.

Idag kan de nyeste sovjetiske ubåde affyre deres missiler tæt på hjemmebaserne. Og den indre forsvarszone er i højere grad et område, hvori de sovjetiske ubåde uhindret skal kunne operere. Det kræver den etablerede antiubådskapacitet indsat mod vestlige antiubådssystemer i ubåde og fly, samtidig med at forsvarsopgaven mod hangarskibene består.

Omkring baserne på Kola-halvøen ved Atlanten og Petropavlovsk ved Stillehavet skal antiubådsoperationer sikre den sovjetiske flådes vigtigste krigsopgave: kampen mod kysten.

Det er disse to opgaver, der er blevet tildelt broderparten af ressourcerne. Gennem stadigt stigende forsvarsbudgetter, hvoraf marinens

del dog formentlig har været ret konstant på lidt under 20%, er der til den oprindelige ubådstrussel mod de vestlige søveje føjet en række våbensystemer, der er deployeret fremskudt.

Det er denne sovjetiske indsats, der har reduceret troværdigheden af alliancens evne til at bringe forstærkninger over Atlanten og frem til blandt andet Nordflanken. Det er udvidelsen af USSR's fremskudte forsvar til at ligge mellem Norden og USA, der har aktualiseret forstærkningsdebatten. For medlemskabet af NATO er uden sin fundamentale mening for de nordiske lande, hvis der ikke længere er en troværdig sandsynlighed for, at de allierede kan komme til hjælp, såfremt de anmodes herom. I en sådan situation vil Sovjetunionens dominerende militære magt i området kunne omsættes til politiske gevinster, uden at der løses så meget som et enkelt skud.

Dette er imidlertid kun et eksempel på den politiske betydning af den fremskudte deployering. Der er andre. Og de forstærker fordelene for USSR af den fremskudte deployering, som dog altså væsentligst indledningsvis har været begrundet af krigsopgaverne overfor den anden supermagt og primært begrundet som svar på amerikanske initiativer.

4. Instrument for udenrigspolitikken.

Med udviklingen af en afbalanceret flåde til løsning af krigsopgaverne i en fremskudt

deployering har USSR nemlig også fået et nyt middel til at øve politisk indflydelse.

Admiral Gorsjkov udtrykker det således:

"Havet tilhører ingen. Derfor er flåders aktiviteter ikke i fredstid omfattet af mange af de begrænsninger, som forhindrer brugen af andre grene af de væbnede styrker til politiske formål. Flådens mobilitet og fleksibilitet tillader den at øve indflydelse på kyststater, at indsætte og udstrække en militær trussel til forskellige niveauer - fra blot at vise militær styrke til indsættelse af landgangshold".

Siden begyndelsen af tredserne, hvor ubådes ringe evne til at løse netop denne fredstidsopgave blev erkendt under Cuba-krisen, har Sovjetunionen i stigende grad anvendt sin flåde i denne rolle. Og det er i særlig grad denne fredstidsopgave, der begunstiges af de indledningsvis nævnte faktorer.

Det er i særlig grad denne politiske rolle som global sømagt, der har givet USSR den eftertragtede militære indflydelse udenfor grænserne til de omgivende lande. Det er med flåden at USSR har gennembrudt jerntæppet. Og det er med flåden USSR har vist større risikovillighed - ikke mindst i den tredje verden.

Siden den sovjetiske flåde stod til søs på admiral Gorshkovs ordre har den været anvendt i et vidt spektrum af forskellige opgaver. Det strækker sig fra flådebesøg til direkte konfrontationer med USA.

Altså med meget forskellig risiko for USSR.

.....

19. SVERDLOV.
(VIII-8A)

Efter anden verdenskrig blev en krydser for første gang sendt på flådebesøg ved Dr. Elizabeths kroning i 1953, og indtil 1967 havde sovjetiske skibe kun været på flådebesøg 37 gange, og det i al væsentlighed kun i europæiske lande. Siden har der været aflagt knap 200 flådebesøg i over 50 lande, hvoraf langt hovedparten har været i den tredje verden.

20. DD-RU i Arabien.
(FAK)

De har ofte været indledningen til etableringen af aftaler om støttefunktioner til den sovjetiske flåde, der har et klart behov for egentlige oversøiske baser. Det er karakteristisk, at disse bestræbelser har ført til visse rettigheder i eller i nærheden af knudepunkterne for den internationale skibstrafik. F.eks. i Syd-Yemen og Ethiopien ved Det røde Hav, i Mozambique og Angola ved det sydlige Afrika, i Guinea langs Afrikas vestkyst, i Irak i Den persiske Havbugt, i Vietnam ved Malakkastrædet og på Cuba ved trafikken til Panamakanalen.

21. Flådebaser.
(DI-123)

Disse bestræbelser er altså ofte lykkedes. Det er dog karakteristisk, at USSR også har set nogle alvorlige tilbageslag - specielt efterhånden som den sovjetiske indflydelse er blevet nok så dominerende. Udvisningerne af Egypten og Somalia er klare eksempler på de sovjetiske vanskeligheder med at vinde indflydelse i den tredje verdens lande, hvor netop den nationale selvstændighed er så afgørende, og hvor de økonomiske interesser i langt højere grad knytter sig til et samarbejde med vesten.

22. Minestrygning.
(VIII-18C)

Det har derfor været en naturlig følge at USSR har måttet anvende flåden til at demonstrere solidaritet ved at hjælpe med f.eks. minestrygning, som det var tilfældet med rydningen af havnene i Bangladesh efter den indisk-pakistanske krig i 1971 og med rydningen af Suez-kanalen i 1974 efter Oktober-krigen.

23. Verdenskort.
(VI-77)

Med en højere grad af risikovillighed har USSR også ydet støtte i lokale krige og konfrontationer. Efter sænkningen af den israelske destroyer EILAT i 1967, svarede Israel igen med angreb på Port Said. USSR sendte straks enheder til Port Said og Alexandria, hvilket afholdt Israel fra flere gengældelsesaktioner mod Egypten. Belært af denne erfaring blev en sovjetisk tilstedeværelse vedligeholdt i egyptiske havne lige indtil udvisningen i 1976. Altså også under Oktober-krigen. En tilsvarende reaktion så vi i Vietnam i 1979, hvor sovjetiske skibe blandt andet var deployeret til vietnamesiske havne som svar på den kinesiske såkaldte "straffeekspedition".

(Sovjetiske landgangsskibe har transporteret marokkanske tropper til Syrien i 1973. USSR har også stillet landgangsskibe til rådighed til transport af tropper mellem Aden og Syd-Yemen i 1973, som dog siden fik to sovjetiske landgangsskibe til selv at fortsætte transporten.)

De alvorligste situationer er jo imidlertid dem, hvor USSR anvender sin flåde i direkte konfrontation med USA. Der er adskillige

eksempler på hvorledes den sovjetiske flåde er blevet indsat med det formål direkte at påvirke den anden supermagts politik. Og det er naturligtvis i denne henseende, at USSR flåde giver prestige ikke mindst overfor den tredje verdens lande og understreger USSR's supermagtsstatus. Det er den voksende sovjetiske evne og selvtillid i disse situationer der særligt har foruroliget USA. Udviklingen i perioden mellem de to krige i Mellemøsten i henholdsvis 1967 og 1973 kan illustrere dette.

Under krisen i forbindelse med Juni-krigen i 1967 initierede USSR fire militære svar:

- 1. Middelhavseskadren forøgedes. Da den var størst talte den 28 enheder.
- 2. Den amerikanske sjette flåde blev nøje overvåget.
- 3. Der iværksattes omgående militære transporter af luft- og søvejen med forsyninger til de arabiske lande.
- 4. Og ad diplomatiske kanaler blev der truet med at luftbårne sovjetiske tropper blev holdt klar til direkte intervention.

Disse reaktioner var hidtil usete sovjetiske træk i den tredje verden. Og skønt den sovjetiske Middelhavseskadre ikke militært kunne stå mål med den amerikanske Midelhavsflåde, havde dens indsættelse politisk betydning.

Da det amerikanske skib LIBERTY blev angrebet af israelerne, måtte den varme linie tages i brug for at klarlægge situationen mellem de to supermagter.

Ved krigsudbruddet i 1973 omfattede den sovjetiske Middelhavseskadre 60 enheder. I løbet af krigen steg antallet til 96, og USSR foretog igen de samme militære træk som i 1967, men i større omfang og langt farligere for USA. Det var specielt tilfældet, da krisen var på sit højeste. Da israelerne havde omringet den tredje egyptiske armé, og vejen til Cairo lå åben. I den situation foreslog Brezhnev, at USA og USSR i fællesskab skulle sende tropper til sikring af en våbenstilstand, og den sovjetiske note sluttede med truslen om, at USSR ville gøre det alene, hvis USA afslog at deltage.

I sin selvbiografi siger den daværende CNO, chefen for den amerikanske flåde, admiral Zumwalt, at efter mange studier af netop denne situation, hvor sovjetiske og amerikanske skibe lå over for hinanden i det østlige Middelhav, var USA *flåde* nu i den mest alvorlige situation siden den anden verdenskrig. Zumwalt orienterede præsident Nixon om det sandsynlige resultat af et sammenstød mellem sovjetiske og amerikanske flådestyrker i Middelhavet. Og det var vurderingen, at det ikke ville falde ud til USA's fordel. Den sjette flåde ville ikke kunne overleve med nok styrke til at forhindre USSR i at sende tropper til Mellemosten. Derfor kom den verdensomspændende alarm af 2,2 mill. amerikanske styrker, og der blev lagt et hårdt pres på Israel for at lade den tredje egyptiske armé undslippe tilintetgørelsen.

Det er vel nok den mest dramatiske krise siden Cuba-krisen. Og det stod klart for USA og for hele verden, at det søherredømme, der var afgørende under Cuba-krisen, besad USA ikke længere - i hvert fald ikke i det østlige Middelhav med den fermskudte sovjetiske deployering.

Det er naturligvis et spørgsmål om mere eller mindre subjektive vurderinger. Det centrale er imidlertid, at hvor USA ved kriser i den tredje verden tidligere alene havde kunnet anvende konventionelle styrker, blev det nu erkendt, at der også måtte anvendes strategiske styrker, fordi styrkeforholdet mellem flådestyrkerne ikke længere troværdigt kunne betragtes som værende i USA favør.

Nu skal det imidlertid erindres, at der også var andre forhold der spillede ind. Et dramatisk amerikansk træk såsom den verdensomspændende alarmering medvirkede netop til at øge presset på Israel. Og det skal også erindres, at USA året før gennemførte mineringen ud for Vietnam, som afskar Nordvietnam fra at få forsyninger fra USSR. Det var et hårdt slag mod USSR prestige som en supermagt, der forventedes at være i stand til at hjælpe Nordvietnam.

5. Afslutning.

Den afgørende udvikling er, at USA's handlefrihed er blevet reduceret. Den fremskudte sovjetiske deployering har lagt en række nye begrænsning-

24. Gorshkov+citat
(FAK)

er på USA, medens USSR har fået nogle nye optioner. USSR har fået nogle nye kort på hånden med udviklingen af en oceangående flåde, der opererer globalt. Det sætter man pris på i Kreml, og der er næppe grund til at tro, at det er kort, som ikke vil blive brugt også fremover.

Den sovjetiske flåde er stået til søs. Det har kostet store anstrengelser; men det har også givet gevinster. Det har givet selvtillid i en flåde, der ikke tidligere har haft den, og næppe heller har haft grund dertil. Det er denne selvtillid, der er farlig, hvis den fører til overvurderinger. Farlig for Moskva og verdensfreden, hvis den fører til for stor risikovillighed, og farlig for Washington, hvis den giver opfattelsen af underlegenhed.

25. Kort over de fire flåder.
(FAK)

De fundamentale geografiske begrænsninger på USSR som sømagt består. Danmarks centrale betydning er i den forbindelse ikke formindsket. Der er ingen udsigt til at det nordiske område skulle komme til i en overskuelig fremtid at få en mindre betydning for Sovjetunionens udfoldelsesmuligheder som sømagt. Snarere tværtimod.

Der er til tider blevet draget sammenligninger mellem den sovjetiske flåde af i dag og den kejserlige tyske flåde for knap hundrede år siden, hvor kejser Wilhelm deklarerede, at Tysklands fremtid lå på havet. Det kom ikke til at passe dengang. Da første verdenskrig brød ud, hørte det tyske orlogsflag hurtigt op

med at vaje på verdenshavenes overflade. På samme måde gik det i anden verdenskrig. Og tilsvarende er det ~~ette~~ gået for Rusland.

26. KYNDA.
(FAK)

Der er imidlertid en række faktorer, hvoraf jeg har peget nogle, der synes at indikere at situationen er anderledes for USSR i dag. I en verden med atomvåben, der betinger krigsopgaverne for den sovjetiske flåde, og konditionerer et internationalt system, hvori der er klare fredstidsopgaver, ses der ikke at være udsigt til, at Sovjetunionen foreløbig vil afstå fra at optræde som sømagt.

Det tager imidlertid lang tid at blive en virkelig sømagt. Som den britiske admiral Cunningham sagde om tabene i Royal Navy i 1941 efter evakueringen fra Kreta: "Det tager kun tre år at bygge et krigsskib; men det tager 300 år at genopbygge en tradition". Sovjetunionen er slået ind på en kurs, hvor det at være sømagt meget vel kan blive en tradition. Og kursen har været støt i de sidste tyve år.

27. Blank.

28. Verdenskort.
(VI-77)

Nina og Jean Kehayan: Den røde proletars gade.

29. Flådebaser.
(DI-123)

30. Blank.